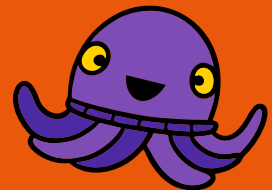

PYYDÄ APUA -KUUNTELEMIISEN MALLI

Perehdytyspaketti

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

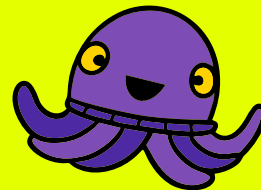
Sisältö

Mikäs paketti tämä nyt on?

Perhedytysvideot linkit ja kuvat

Puheeksiottamisen muistilista

Tehtävät

Mikäs paketti tämä nyt on?

Tästä saat käyttöösi aivan uudentyyppisen kevyen, kustannustehokkaan ja toimivaksi todetun Pyydä apua -kuuntelemisen mallin, joka on helposti sovitettavissa suoraan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen prosesseihin ja rakenteisiin. Tämä digitaalinen työkalupakki sisältää tarvittavan koulutusmateriaalin ja käyttöönotto-manuaalin.

Liedon kunnassa koottu asiantuntijaryhmä työsti vuonna 2020 kysymykset, jotka liitettiin varhaiskasvatuksen VASU-keskusteluihin, esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluihin ja perusopetuksen arviointikeskusteluihin. Keskeistä on universaalisuus ja jatkuvuus. Samat kysymykset kysytään jokaiselta vanhemmalta, eikä ketään ”nosteta erityisesti tikun nokkaan”. Kysymykset toistuvat myös vuosittain läpi varhaiskasvatus- ja perusopetusvuosien.

Mikäli esitettyjen kysymysten myötä nousee huolta, on näihin tilanteisiin muokattu ja ohjeistettu selkeät mallit työntekijöille. Perheelle voidaan esim. tarjota mahdollisuutta keskustella perheohjaajan kanssa kutsumalla tämä vaikkapa päiväkotiin yhteisen pöydän ääreen kertomaan mahdollisista tukitoimista.

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstö perehdytetään mallin käyttöön kahdella työkalupakista löytyvällä videolla. Työkalupakista löydät myös hyödyllisiä vinkkejä yleisemmin puheeksi ottamisen tilanteisiin. Lisäksi saat käyttöösi Case-harjoituksia, joita voitte pohtia yhdessä tiiminne kanssa. Keskeistä materiaalissa on kysymysten läpikäymisen lisäksi siis selkeät ja konkreettiset perusteet puheeksi ottamisesta ja toimintaohjeista tilanteisiin, joissa huoli herää.

Tervehdykset ja kaikkea hyvää,,

Sami Luoto

Samin terveiset

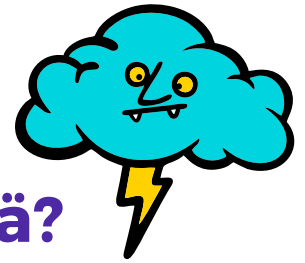

Video kestää noin 6 min

Liisan ja Samin ajatuksia puheeksiottamisesta

Video kestää noin 12 min

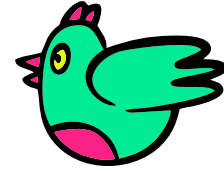
Miten toimin, jos huoli herää?

- Ota rauhassa, älä tee mitään hätiköiden, harvoin on akuutti hätä. Aina voi tehdä jotakin.
- Jos lapsi itse ilmaisee jotakin, kuuntele häntä. Minkälainen huoli on? Minkä ikäinen lapsi on?
- Lapsen ikä ja asia huomioiden ota ensin puheeksi lapsen kanssa, sitten yhteys huoltajiin. Huomioi toimintamallit liittyen mm. poissaoloihin ja lapsen kaltoinkohteluun.
- Voit aina konsultoida nimettömänä oppilashuoltoväkeä, perhepalvelua, lastensuojelua, poliisiakin.
- Kun useammalla on havaintoja lapsesta tai useampi tuntee lapsen hyvin, arvioi voitko pohtia huoltasi omassa työryhmässä tai kollegoiden kanssa.

Huomioi, että perheen yksityisasiat ovat aina salassa pidettäviä!

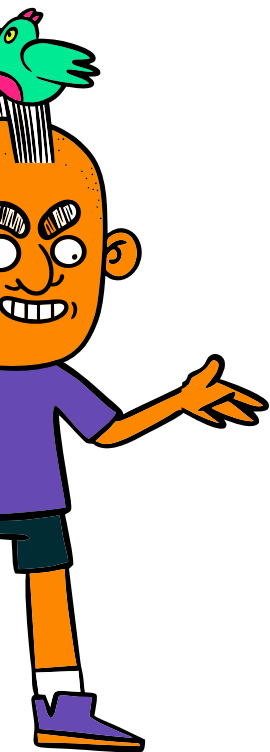
Puheeksi otto - miten ilmaisen hankalan asian/havainnon?

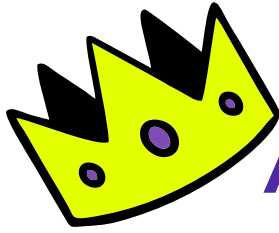
- Kokoa omat havaintosi. Aloita aina positiivisella asialla tai havainnolla.
- Olennaista on tasavertainen yhteistyö vanhempien/hoitajien kanssa.
- Kohtaa vanhemmat kunnioittavasti ja ole kiinnostunut lapsen ja vanhemman ajatuksista, tuntemuksista ja kokemuksista.
- Osallista lapsi/nuori ja vanhemmat ratkaisujen löytämisessä. Myös vastuu on ensisijaisesti heillä.
- Huomioi, että lapsi elää erilaisissa kasvuympäristöissä ja voi toimia näissä eri tavalla. Koulu on lapsen toinen tärkeä kasvuympäristö.
- Kerro huolesi konkreettisella esimerkillä tai tapahtumalla. Esim. muutos lapsen käytöksessä.
- Yhteistä ihmettelyä, keskustelua, avoimia kysymyksiä, erilaisia näkökulmia.
- Onko kotona huomattu vastaavaa? Mitä vanhempi itse ajattelee?
- Onko tapahtunut tai tapahtumassa jotain mikä selittäisi huolen aiheen?
- Keskustellaan yhdessä pohtien ja ihmetellen. Kuunnellaan vanhempaa, joka on oman lapsensa paras asiantuntija.
- Avoimet kysymykset antavat tilaa ja niillä saa informaatiota paremmin kuin suljetuilla. kysymyksillä. Avoimuus luo luottamusta, joka on perusta toimivaan yhteistyöhön.
- Huolet ovat usein epämääräisiä, "harmaita möykkyjä", joita voi olla hankalaa sanallistaa. Saattaa liittyä perhetilanteeseen, jota lapsi/nuori heijastelee omalla käyttäytymisellään.
- Keskustelut on hyvä kirjata oman muistin tueksi.

Yhteistyö kollegoiden/ muiden toimijoiden/sektoreiden kanssa – Keneen otan yhteyttä?

- Opiskeluhooltolaki sallii konsultoinnin vain nimettömänä. Huoltajilta saatu lupa antaa mahdollisuuden keskustella nimellä muiden ammattilaisten kanssa.
- Opiskeluhooltolaki sallii oppilaan asian käsittelyn monialaisessa työryhmässä (MAR), johon osallistujat kutsutaan huoltajilta ja lapselta/nuorelta saadun suostumuksen perusteella.
- Siinä keskustellaan asiasta kaikkien näkökulmat kuunnellen ja huomioiden. Mikä riittää? Miten edetään? Mitä apua/palvelua lapsi ja perhe saa tai tarvitsee? Mistä voisi hyötyä?
- Sovitaan tukitoimet, toimenpiteet ja seuranta. Kirjataan Wilmaan opiskelijakohtaiseen muistioon.
- Kun huoli lapsesta tai hänen olosuhteistaan (vanhempien voimavaroista) kasvaa, eikä keinot enää riitä peruspalveluissa, niin tee palvelutarpeen arviointipyyntö perhekeskukseen yhteistyössä vanhempien kanssa. Perhe voi saada apua esim. perheneuvolasta tai perhetyöstä.
- Kannattaa puhua kannustavasti avun hakemisesta, ei ole häpeä pyytää apua vaan se on vastuullista toimintaa.
- Ilmoituksen palvelutarpeesta voit tehdä suoraan perhekeskukseen ilman vanhempien suostumusta. Heille on hyvä asiasta ilmoittaa. Iso huoli pitää viedä eteenpäin.
- Jokaisella on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus kun huoli on vakava ja vanhemmat eivät välitä, jaksaa ja toimi vastuullisesti tai lapsen/nuoren käytös vahingoittaa häntä.

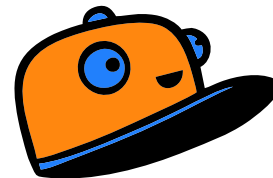
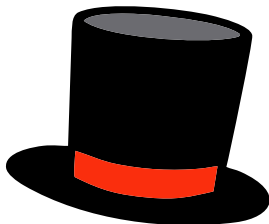

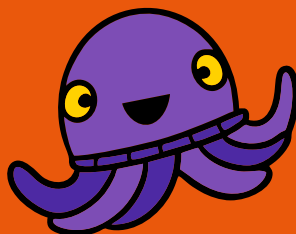
Ammattilaisena oman osaamisen, vastuun ja rajojen tunnistaminen

Toimi ja työskentele oman perustehtäväsi mukaisesti. Tunnista omat ammatilliset rajasi ja pyri pysyttämään niissä. Myös omien henkilökohtaisten rajojen tunnistaminen on oikein, koska jotkin huolestuttavat asiat saattavat olla erityisen vaikeita ja uuvuttavia juuri sinulle.

Sinun ei tarvitse ottaa vanhemmalle kuuluvaa kokonaisvastuuta lapsesta/nuoresta. Vanhemmat vastaavat itse esim. parisuhdepulmista, aviokriisistä, jaksamisestaan ja voimavaroistaan. Voit auttaa ja ohjata heitä hakemaan apua asianmukaisilta ammattilaisilta.

Voit aina kääntyä esimiehesi puoleen ja keskustella omaan työtehtäviisi liittyvistä haasteista.

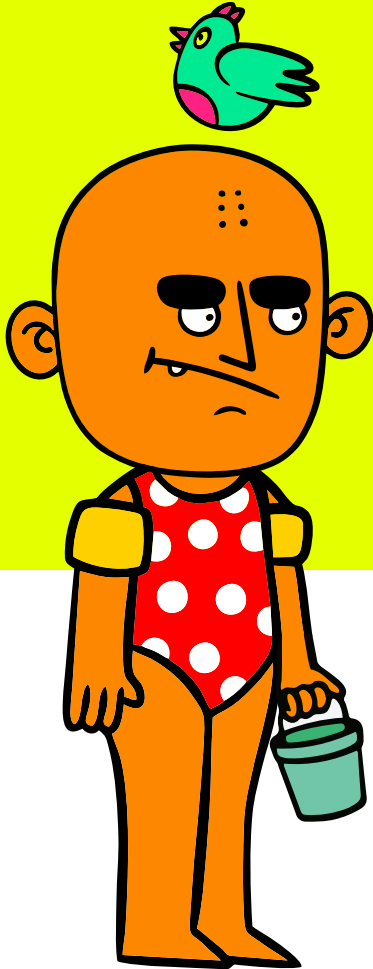
TEHTÄVÄOSIO

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Tarkoituksena on pienryhmissä pohtia tehtäviä. **Keskeistä on pohtia tilanteita monipuolisesti ja miettiä, miten tilanteissa voisi tai pitäisi toimia.** Kenen kanssa asiasta pitäisi keskustella, keneltä tilanteeseen voisi kysyä neuvoa, keneltä voisi saada apua.

Mikäli tehtävistä nousee ajatuksia/kysymyksiä, joihin kaipaatte kommentteja/vastauksia, konsultoi-kaa rohkeasti oman kuntanne perhepalveluiden henkilökuntaa. Tämä on myös oiva keino rakentaa toimivaa yhteistyötä.

MARI

Päiväkodissanne on aloittanut 3-vuotias Mari. Marin vanhemmat ovat 20-vuotiaita nuoria aikuisia. Mari on kokopäiväpaikalla päiväkodissa. Hänen äitinsä hakee kurssipaikkaa ja isä on pätkätöissä.

Mari viihtyy kaikkien sylissä, eikä ikävöi vanhempiaan. Vaihtovaatteet unohtuvat helposti vanhemmilta. Välillä Mari on ollut todella likainen ja iho on ollut rikki.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

PÄIVI JA TOMI

Päiväkodissanne on 4-vuotias Päivi ja hänen veljensä, eskarissa oleva 6-vuotias Tomi. Sisarukset ovat rauhallisia ja tottelevaisia. Olette kiinnittäneet jo pidemmän aikaa huomiota siihen, miten Tomi hoitaa Päiviä. Päivi hakee lohtua Tomista, jos on esimerkiksi satuttanut itseään. Kumpikin lapsista säikähtää, jos heille sattuu vahinko (esim. maitolasi kaatuu).

Lasten yksinhuoltajaäiti on jo aiemmin kertonut olevansa väsynyt ja yksinäinen.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

TEHTÄVÄOSIO

Alakoulu

Tarkoituksena on pienryhmissä pohtia tehtäviä. **Keskeistä on pohtia tilanteita monipuolisesti ja miettiä, miten tilanteissa voisi tai pitäisi toimia.** Kenen kanssa asiasta pitäisi keskustella, keneltä tilanteeseen voisi kysyä neuvoa, keneltä voisi saada apua.

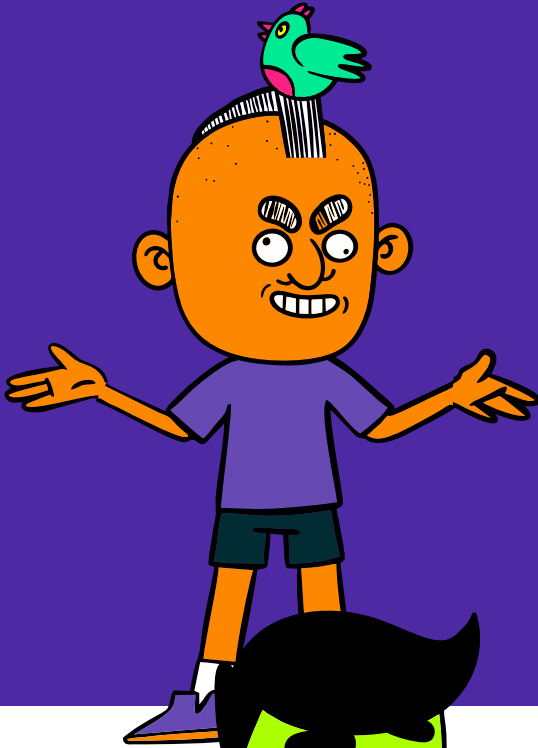
Mikäli tehtävistä nousee ajatuksia/kysymyksiä, joihin kaipaatte kommentteja/vastauksia, konsultoikaa rohkeasti oman kuntanne perhepalveluiden henkilökuntaa. Tämä on myös oiva keino rakentaa toimivaa yhteistyötä.

KIMI JA VALTTERI

Kimi ja Valtteri ovat 10- ja 11-vuotiaat veljekset, jotka asuvat isänsä kanssa. He tapaavat äitiään harvoin. Kimi käyttäytyy rajattomasti, ei tottele kieltoja ja tekee uhkarohkeita temppuja. Valtterilla on ollut vaikeuksia pysyä koulussa muiden mukana. Molempien kielenkäyttö on rajua.

Isä lahjoo poikia tietokonepeleillä olemaan kunnolla.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

VILLE

Ville asuu uusperheessä äidin, isäpuolen ja sisarpuolensa kanssa. Ville viihtyy koulussa oikein hyvin ja hommat hoituvat. Viime aikoina hän on kuitenkin ollut jotenkin alakuloinen ja poissaoleva.

Eräänä päivänä Ville kertoo opettajalle yhtäkkiä "salaisuuden", ja pyytää olla kertomatta sitä kenellekään. Hän kertoo, että isäpuoli laittaa hänet usein pimeään vaatehuoneeseen, jos hän on tehnyt pahaa. Isäpuoli myös haukkuu ja kiusaa Villeä, kun äiti ja pikkusisko eivät ole paikalla.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

TEHTÄVÄOSIO

Yläkoulu

Tarkoituksena on pienryhmissä pohtia tehtäviä. **Keskeistä on pohtia tilanteita monipuolisesti ja miettiä, miten tilanteissa voisi tai pitäisi toimia.** Kenen kanssa asiasta pitäisi keskustella, keneltä tilanteeseen voisi kysyä neuvoa, keneltä voisi saada apua.

Mikäli tehtävistä nousee ajatuksia/kysymyksiä, joihin kaipaatte kommentteja/vastauksia, konsultoikaa rohkeasti oman kuntanne perhepalveluiden henkilökuntaa. Tämä on myös oiva keino rakentaa toimivaa yhteistyötä.

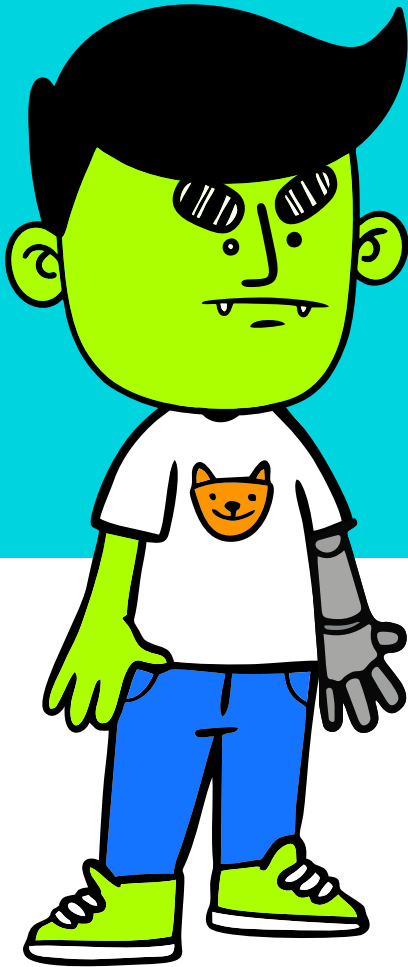
RIIKKA

Kaverit ovat ilmaisseet opettajalle huoltaan 8-luokkalaisesta Riikasta. Riikka on kertonut kavereille poikaystävästä, jonka kanssa ovat netissä ”seurustelleet” muutaman kuukauden. Riikka on kertonut, että poikaystävä on alkanut kiristää häntä kuvilla, joita Riikka on poikaystäväälle lähettänyt. Riikka ei ole vielä tavannut poikaystävää. Riikka ei ole uskaltanut kertoa asiasta kotona ja hän on kieltänyt kavereita kertomasta kenellekään.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

MATIAS

Matias on 9-luokkalainen poika, joka on aiemmin menestynyt koulussa hyvin. Kesän jälkeen hänen olemuksensa on muuttunut epäsiistiksi, hän on väsyneen oloinen ja tulee kouluun aamuisin usein myöhässä. Vanhemmat ovat keväällä eronneet ja isä on muuttanut toiselle paikkakunnalle. Matias ja kaksi pienempää sisarusta asuu äidin kanssa. Äiti tekee vuorotyötä.

1. Mitä ajatuksia kuvaus tilanteesta herättää?
2. Miten toimisit?

Johdanto VASU-kysymyksiin

Olemme lisänneet vasu- ja arviointikeskusteluihin myös kysymyksiä lapsen vahvuuksista sekä perheen hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Haluamme osaltamme päiväkodissa ja koulussa auttaa perhettä tarvittaessa löytämään ja saamaan kaipaamaansa apua mahdollisimman nopeasti ja helposti.

Päiväkodin vuosittaisissa keskusteluissa toistuvat aina nämä samat kysymykset, ja koulun puolella sama käytäntö heidän kysymystensä kanssa.

Kysymykset kysytään ihan jokaiselta huoltajalta.

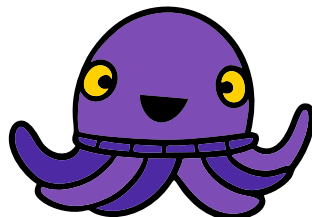
VASU-kysymykset

VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Missä asioissa lapsi on hyvä, minkälaiset asiat sujuvat hyvin?

Miten jaksat, miten voit? Oletko huolissasi jostain?

Jos tulee tilanne, että tarvitset apua, onko sinulla joku, jonka kanssa voit keskustella. Keneltä saat apua?

Arviointikeskustelun kysymykset

PERUSOPETUS

Missä asioissa lapsi on hyvä, minkälaiset asiat sujuvat hyvin?

Onko lapsen arjessa (koulu, koti, vapaa-aika, netti ym.) jotain sellaista, jolla voisi olla merkitystä lapsen voinnille?

Miten huoltaja ja opettaja voisivat toimia yhdessä, jotta lapsi voisi paremmin?

Jos tulee tilanne, että tarvitset apua, kenen kanssa voit keskustella. Keneltä/mistä saat apua?

Käyttäjäkokemuksia Someron varhaiskasvatuksesta

Päiväkotikenttä otti Somerolla Pyydä apua -kuuntelemisen mallin käyttöön syksystä 2021, ja huoltajat saivat asiasta tiedotteen ennakkoon.

Noussut tärkeitä keskusteluja, huoltajat "heränneet" myös että jotain pitäisi tehdä...

Osa opettajista toi esille ennakkohuolensa mallin toteuttamisesta esim. kuinka lähtee sujumaan, kokeeko perhe kysymykset uteluna.

Vanhempien kanssa on keskusteltu myös, että toimintamalli helpottaa jatkossa tuen hakemista, mikäli sille tulee tarvetta.

Käyttöönotto on osoittanut onneksi ennakkoajatukset turhiksi.

Tässä kommentteja opettajilta:

Puheeksiottamisen kysymyksistä positiivinen yllätys.

Vanhemmat ovat keskustelleet, ja asia on koettu positiivisena.

Joillakin perheillä on hyviä verkostoja, joiden kanssa keskustella ja joilla tukiverkostot ovat kunnossa.

Joidenkin kohdalla keskusteluissa on jo ollut tukitoimet valmiina, mutta keskustelu on ollut tilannetta tukevaa.

Yksi vanhempi kritisoi ja katsoi, että tämän tyyppinen keskustelu ei kuulu kuin sosiaalipuolelle.

Kiitos!

Jos materiaalista ja sen käytöstä herää
kysymyksiä tai muuten vaan haluat
aiheesta keskustella/antaa palautetta.

Täällä ollaan!

Sami Luoto
Päiväkodin johtaja
sami.luoto@lieto.fi